

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

NAUKA O MATERIAŁACH

Wykład XV: Odporność materiałów na zniszczenie

JERZY LIS
Wydział Inżynierii Materiałowej i Ceramiki
Katedra Technologii Ceramiki i Materiałów Ogniotrwałych

Treść wykładu:

1. Zmęczenie materiałów
2. Tarcie i jego skutki
3. Udar i próby udarowości
4. Zniszczenie balistyczne
5. Erozja cząstkami wysokiej energii

NAUKA O MATERIAŁACH XV: Odporność materiałów na zniszczenie

Zmęczenie materiałów

Zmęczenie
Zmęczeniem materiałów nazywamy zmiany zachodzące w tworzywie pod wpływem zmiennych, niekiedy okresowych naprężeń, niższych niż granica plastyczności ujawniających się zmniejszeniem wytrzymałości lub zniszczeniem.
Zmęczenie jest najczęstszą przyczyną niszczenia metali stosowanych do wytwarzania części maszyn.
Badania zmęczenia przeprowadza się poddając materiał cyklicznym naprężeniom o zmiennej częstotliwości lub/i amplitudzie.

NAUKA O MATERIAŁACH XV: Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zmęczenie materiałów

Rodzaje naprężeń zmęczeniowych

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zmęczenie

AGH Zmęczenie materiałów

Nieograniczona wytrzymałość zmęczeniowa to maksymalna wartość (amplituda*) naprężenia cyklicznego σ_{max} dla dla którego pomimo zwiększenia ilości cykli nie następuje zniszczenie zmęczeniowe materiału.
 *W przypadku obciążenia wahadłowego $\sigma_{max} = \sigma_a$ (amplituda).

Wykres zmęczeniowy Wöhlera

Z_G – granica wytrzymałości zmęczeniowej

N_G – graniczna liczba cykli zmęczeniowych:

- dla stali konstrukcyjnych $N_G \approx 1 \cdot 10^7$ cykli,
- dla metali i stopów nieżelaznych $N_G \approx 2 \cdot 10^7 \div 1 \cdot 10^8$ cykli

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zmęczenie

AGH Zmęczenie materiałów

Mechanizmy zniszczenia zmęczeniowego
 Wzrost istniejących spękań wskutek łączenia się defektów i pustek przed czołem spękania.

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zmęczenie

AGH Zmęczenie materiałów

Mechanizmy zniszczenia zmęczeniowego
 Rozrost spękań powierzchniowych wzdłuż płaszczyzn poślizgu.

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zmęczenie materiałów

- Pęknięcie zmęczeniowe zostaje zapoczątkowane w miejscach defektów powierzchniowych lub koncentracji naprężeń (ogniska zmęczeniowe) i rozprzestrzenia się stopniowo w materiale.
- Przelam zmęczeniowy ma charakterystyczny obraz powierzchni
- Im bardziej kruchy materiał tym bardziej narażony jest na zmęczenie

Schemat cech powierzchni złomu zmęczeniowego według S. Kocarydy:

1. ognisko,
2. strefa przyogniskowa,
3. uskoki pierwotne,
4. uskoki wtórne,
5. linie zmęczeniowe,
6. strefa przejściowa,
7. strefa resztkowa,
8. kierunek obrotu wału

Fatigue fracture of a compressor connecting rod

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zmęczenie materiałów

B. Ceramika

Materiały kruche są bardzo mało odporne na zmęczenie. Zjawiska te związane są ze zmniejszaniem się K_{IC} może zwiększać korozja gazowa, chemiczna lub pełzanie powodując zwiększanie się wielkości defektów w materiale

Korozja szkła

Pełzanie ceramiki

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zmęczenie materiałów

- **Zależność szybkości spękań od K_{Ic}**
- Występuje minimalna wartość K_{I0} – granica zmęczenia statycznego

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zmęczenie

AGH Tarcie i jego skutki

- **Ścieranie**

- Przemieszczenie stykających się powierzchni materiałów wywołuje siłę oporu nazywaną tarcie przy czym wielkość tarcia zależy od:

$$T = \mu N$$
 gdzie: T - siła tarcia statycznego lub kinetycznego (dynamicznego);
 N - nacisk,
 μ - współczynnik tarcia statycznego (rzędu 0.5) lub dynamicznego (mniejszy)
- Wartość współczynnika tarcia zależy od rodzaju i stanu powierzchni.
- Tarcie i jego skutkami zajmuje się **tribologia** (tribos = tarcie)
- **Podczas tarcia następuje zużycie powierzchni - ścieranie**

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zmęczenie

AGH Tarcie i jego skutki

układ statyczny $v=0$

układ kinetyczny $v=const.$

powierzchnie styku

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zmęczenie

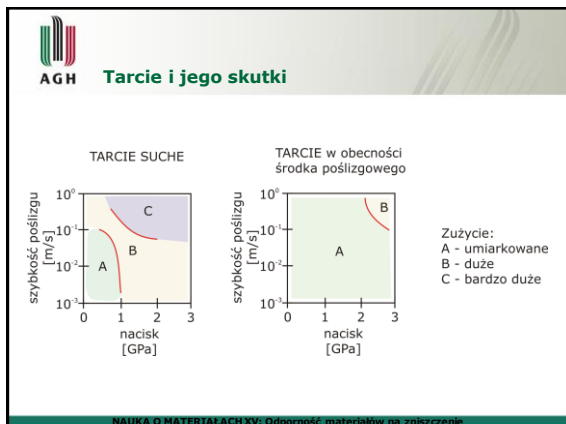

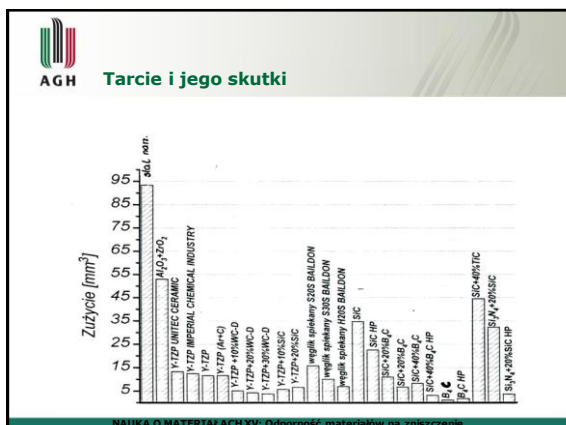

AGH Udar i próby udamności

Udar

Znormalizowaną miarą odporności na zniszczenie w warunkach dynamicznych jest udamność mierzona wartością pracy zużytej na dynamiczne złamanie próbki o znormalizowanych wymiarach

$$KC = K/A \text{ [J/cm}^2\text{]}$$

K – praca zniszczenia
 A- powierzchnia

Przykład:
 Młot wahadłowy Charpiego

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

Pancerze ceramiczne o grubości 100 mm zastępują ok. 500mm RHA a w układzie kompozytowym zwiokrotniają ochronę o dalsze 2-3 razy.

Działanie pancerza ceramicznego

1. Zniszczenie (stępienie pocisku) = wysoka twardość
2. Zmiana kierunku pocisku (odbicie)
3. Pochłanianie energii w wyniku kruchego rozpadu na części (fragmentacja, piaskowanie)

Najbardziej skuteczne są twarde i wytrzymałe materiały węglikowe i borkowe

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

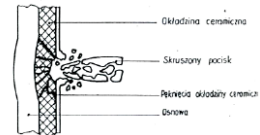

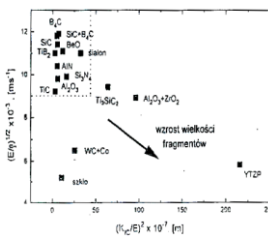

Diagram labels: Okładzina ceramiczna, Skruszony pocisk, Resztki oksydów ceramicznych, Osłona

Scatter plot axes: $(\sigma_{dy} / \sigma_s) \times 10^3$ [MPa] vs. $(E_{dy} / E_s) \times 10^3$ [GPa]

Scatter plot materials: B_4C , SiC , $SiC-B_4C$, Ti_2O_3 , SiO_2 , Si_3N_4 , AlN , Al_2O_3 , Ti_3SiC_2 , $WC-Co$, $Al_2O_3-ZrO_2$, YSZ , $SiAlO$

Scatter plot note: wzrost wielkości fragmentów

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

Przykłady symulacji numerycznych zniszczenia balistycznego

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

Obraz Rtg przebijania pocisku (pancerza?)
 a,b,c - metalowego
 d - ceramicznego

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

Model ceramicznego panelu antybalistycznego dla Rosomaka

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

Nanolaminaty – ceramika plastyczna

Materiały o wysokiej odporności balistycznej

NAUKA O MATERIAŁACH XV. Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Zniszczenie balistyczne

<http://www.ujp.cz/>

<http://poligon-14.blog.onet.pl/>

NAUKA O MATERIAŁACH XV: Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Erozja cząstkami wysokiej energii

Erozja cząstkami

- ❑ Materiały mogą pracować w warunkach oddziaływania strumienia cząstek np. strumień gorących gazów piecowych, cząstki w kosmosie i in.
- ❑ W tych warunkach następuje degradacja (erozja) materiału wskutek uderzeń cząstek.
- ❑ Najczęściej erozja połączona jest z korozją chemiczną (gazową lub ciekłą) wskutek oddziaływania agresywnego medium.

NAUKA O MATERIAŁACH XV: Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Erozja cząstkami wysokiej energii

Cząstki (elementy nie spalone, krzemionka, pył, i in.) o małych wymiarach rzędu μm i dużej prędkości do setek km/h uderzają o powierzchnię materiału.

Schemat zderzenia sztywnej cząstki z powierzchnią materiału

Praca uderzenia:

- odkształcenie
- wyrwanie
- spekanie

NAUKA O MATERIAŁACH XV: Odporność materiałów na zniszczenie

AGH Erozja cząstkami wysokiej energii

Złożone zjawiska erozji i korozji
np. wykładzina w kominie elektrowni

- erozja mechaniczna,
- sublimacja,
- utlenianie,
- utlenianie z pasywacją.

NAUKA O MATERIAŁACH XV: Odporność materiałów na zniszczenie

AGH AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

NAUKA O MATERIAŁACH

Dziękuję.

JERZY LIS
Wydział Inżynierii Materiałowej i Ceramiki
Katedra Ceramiki i Materiałów Ogniotrwałych
